

M. Császár Zsuzsanna¹ - Teperics Károly² - Köves Kitti³

Nemzetközi hallgatói mobilitás a magyar felsőoktatásban

International student mobility in the Hungarian higher education

ABSZTRAKT

A tanulmány célja a Magyarország irányába történő külföldi hallgatói mobilitás folyamatainak áttekintése, különös tekintettel a 2001–2019 közötti időszakban hazánkban tanuló külföldi diákok számának idősoros elemzésére, az adatokból kirajzolódó tendenciákra, a küldő országok tekintetében bekövetkező változásokra és azok feltételezett okaira. A tanulmány az elérhető legfrissebb, 2019/2020-as magyar felsőoktatási statisztikai adatokra támaszkodva elemzi a külföldi hallgatók tudományterületi, képzési szint, felsőoktatási intézmények szerinti megoszlását és a tanulóiknak helyet adó egyetemek Magyarországon belüli földrajzi eloszlását. Összhangban a nemzetközi trendekkel Magyarország esetében is megfigyelhető a keletről, Ázsiából, azon belül elsősorban Kínából, Iránból, Törökországból érkező hallgatók számának szignifikáns növekedése, azonban történelmi és nemzetiségi okokból, a szomszédos országokból is sok diák választja hazánkat tanulmányai helyszínének. A hazánkban tanuló külföldi hallgatók kiemelkedően magas, mintegy 30%-os arányban vesznek részt orvosi és egészségtudományi képzésekben, azonban az idegennyelvű képzési kínálat bővülésével előtérbe kerültek a vidéki, komplex univerzitasok, mára ők rendelkeznek a legtöbb külföldi hallgatóval.

Kulcsszavak: felsőoktatás, hallgatói mobilitás, Magyarország, nemzetközi hallgatók

ABSTRACT

The study aims to review the processes of international student mobility towards Hungary, with particular attention to the time-series analysis of the number of international students studying in Hungary, the trends emerging from the data and the changes regarding the sending countries as well as their hypothetical causes in the period between 2001 and 2019. The study is based on the latest available statistical data for 2019/2020, which we used to analyse the distribution of international students by research field, level of training and the geographical distribution of the host universities in Hungary. Following the international trends, a significant increase can also be observed within Hungary, in the number of students coming from the East, more exactly from Asian countries including China, Iran, and Turkey. Many students from the neighbouring countries also choose Hungary as their place of study for historical and ethnic reasons. International students studying in Hungary participate in a remarkably high proportion (approximately 30%) in medical and healthcare degree programs. However, with the diversification of programs available in foreign languages the comprehensive universities in the countryside have come to the foreground and now they host the largest number of international students.

Keywords: higher education, student mobility, Hungary, international students

¹ Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Földrajzi és Földtudományi Intézet, habilitált egyetemi docens, 7624 Pécs, Ifjúság útja 6., +36-72-501500/24230, cszsuzsa@gamma.ttk.pte.hu (levelező szerző)

² Debreceni Egyetem, Földtudományi Intézet, habilitált egyetemi docens, 4032 Debrecen, Egyetem tér 1., +36-52-512900/22647, teperics.karoly@science.unideb.hu

³ Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Földtudományok Doktori Iskola, PhD hallgató, 7624 Pécs, Ifjúság útja 6., +36-72-501500/24828, koves.kitti@gmail.com

BEVEZETÉS

A huszonegyedik századra a globális gazdaság és társadalom egyik legfontosabb faktorává a tudás és azzal összefüggésben a felsőoktatás vált. A tudás termelése, felhalmozása, elosztása és hasznosítása jelentik a legfontosabb hozzájárulást többek között a termelékenység növeléséhez, a hatékonyság javításához, a gazdasági és politikai hatalom erősítéséhez (Simai, 2018). Napjainkban már nem csak a centrum országok versenyképességének kulcsa a tudás, hanem megkerülhetetlenül fontos tényező a perifériák túlélése szemszögéből is. A felgyorsult technikai, technológiai váltások, lerövidült termék-életciklusok viszonyai közepette mindenütt szükség van az információkra, humán tőkére. A humántőke növelésének a nemzetközi tanulmányok folytatása az egyik leghatékonyabb módja, olyan mód, amit már felismertek a gazdasági élet szereplői (mind a munkaadók, mind a munkavállalók), emiatt a figyelem középpontjába került (L. Rédei, 2009). A globális felsőoktatásban a tömegesedés mellett – részben annak következményeként – a nemzetköziesedés egyre jelentősebbé vált és a gyors információtranszfer lehetőségét teremtette meg. Az új közegben szinte mindegy, hogy hol szerzi meg a szükséges tudást a tanuló, előtérbe kerülhetnek az oktatási piac versenyelemei. Minőség, felhasználhatóság, ár-érték arány alapján választanak oktatási intézményeket a hallgatók. Az elmúlt évtizedekben a felsőoktatás nemzetköziesítése a fogadó országok és intézmények részéről elsődlegesen a befelé irányuló nemzetközi hallgatói mobilitás által generált gazdasági haszonszerzésre irányult, szakértők azonban hangsúlyozzák a jelenség etikai és minőségi vetületeit, a nemzetköziesedés kiterjesztését a hazai hallgatókra és egyetemi személyzetre (Childress, 2018; De Wit, 2020).

A fejlett országok kiemelt céljává vált a nemzetközi hallgatói bázis növelése, ezért az országok – és az adott országokban működő egyetemek – lényegében versengenek egymással a külföldi hallgatók megnyeréséért (Knight, 2011; Sheng-Ju, 2012; Wilkins et al., 2012).

Az évről évre világszinten növekvő nemzetközi diáklétszám mára igen jelentős hallgatói kört jelent: 2018-ban 5,6 millió felsőoktatásban résztvevő diák tanult anyaországától távol külföldön. Számuk 1998 és 2018 között évről évre átlagosan 4,8 százalékos növekedést mutatott világszerte (OECD, 2020). Prognózisok szerint 2025-ben már 8 millióan fognak bekapcsolódni a nemzetközi hallgatói mobilitásba (OECD, 2017), bár elképzelhető, hogy a COVID-19 okozhat egy törést a folyamatos létszámbeli emelkedésben, és csak pár évvel később érjük el a célszámot⁴.

A magyar felsőoktatásban megjelenő külföldi állampolgárok száma, hasonlóan a nemzetközi trendekhez, folyamatos számbeli emelkedést mutat. A 2001-es 11 783 főről a 2019/2020-as tanévre három és egynegyedszeres növekedéssel elérte a 38 422 főt. A létszámemelkedés mellett a küldő országok száma is folyamatosan bővül. Ezen folyamatok révén Magyarország, mint fogadó ország egyre jelentősebb szereplőként van jelen a hallgatói mobilitás⁵ célterületeit ábrázoló európai térképen.

⁴ Simon Mercado 2020 júniusában az *International Student Mobility and the Impact of the Pandemic* című írásában utal azokra a felmérésekre, amelyek már kevesebb hallgatói részvétellel számolnak. (<https://bized.aacsb.edu/articles/2020/june/covid-19-and-the-future-of-international-student-mobility>)

⁵ Tanulmányunkban a tanulmányi migráció és a tanulmányi mobilitás fogalmát egymás szinonimájaként használjuk. A két fogalom között árnyalatnyi különbség van. A tanulmányi migrációt általában nagyobb földrajzi távolságokra, különböző fejlettségű területek közötti mozgásra, míg a mobilitás általában rövidebb terminusban, és egy kontinensen belüli folyamatokra, pl. Európán belül értelmezik a szakemberek (Teichler, 1996).

A jelen tanulmány célja a magyar felsőoktatási mobilitás jellemzőinek bemutatása, elemzése a hivatalos, hazai felsőoktatási statisztika, a Felsőoktatási Információs Rendszer (FIR) 2019/2020 -as tanév adatainak tükrében a teljes adatbázis alapján. Célunk a létszámváltozásból következő tendenciák felvázolása mellett a legnagyobb küldő országok; a külföldi hallgatók által választott szakmacsoportok, képzési területek, és a legnagyobb létszámban külföldieket fogadó intézmények elemzése, valamint a tanulmányok helyszíneinek, városainak bemutatása.

KUTATÁSI ELŐZMÉNYEK

A magyar felsőoktatásban tanuló külföldi hallgatók kutatása iránt a jelenség felerősödésével, azaz a 2000-es évek második felétől nőtt meg az érdeklődés a hazai kutatók körében. A téma interdiszciplináris jellegéből adódóan a különböző tudományterületekről – marketing és menedzsment, geográfia, neveléstudomány - érkező szakemberek a jelenség más-más aspektusait dolgozták fel, többségében csak magyar nyelvű tudományos művekben. Az elsők között a L. Rédei Mária írt átfogó elemzéseket és értekezést a tanulmányi célú mozgásról, mint a migráció egyik újonnan felfutó fajtájáról (L. Rédei, 2007, 2009; Rédei 2007). Szintén a korai időszakról datálható Berács József és szerzőtársai munkássága, akik a magyar felsőoktatás versenyképességéről, nemzetköziesedési folyamatairól végeztek kutatásokat és bizonyos időközönként adtak ki stratégiai helyzetértékeléseket, melyekben egyre hangsúlyosabb szerepet kaptak a külföldi hallgatók mobilitásával kapcsolatos tendenciák elemzése (Berács, 2009, 2011, 2017). A hazánkba irányuló hallgatói mobilitással kapcsolatosan a Tempus Közalapítvány megbízásából felmérések, tanulmányok születtek többek közt a külföldi hallgatók véleményéről a magyar felsőoktatásról (Malota, 2016), a Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgatók helyzetéről (Hangyál & Kasza, 2018), valamint a hallgatói mobilitás gazdasági hatásairól (M. Császár, 2020). A Tempus Közalapítvány a nemzetköziesítési folyamatok elősegítése érdekében a felsőoktatási intézmények részére kézikönyvet is publikált, melyben a szerzők részletesen bemutatják a nemzetköziesedés részterületeit, kulcsszereplőit és felhívják a figyelmet a stratégiaalkotás fontosságára (Kovács & Tarrósy, 2015).

Hazai szakemberek kutatták a külföldi hallgatókkal összefüggésben a kulturális sokk és a pozitív reklám jelenségeit (Mucsi et al., 2020), valamint a hallgatók motivációi kapcsán az ország-imázs jelentőségét (Malota & Mucsi, 2019). Több tanulmány is készült mely ország-, és intézményválasztási preferenciáikat, motivációikat, elvárásaikat és elégedettségüket vizsgálta (Berács et al., 2011; Hetesi & Kéri, 2019; M. Császár & Wusching, 2018). A Magyarországon tanuló külföldi hallgatók vizsgálata kutatómódszertani okokból gyakorta csak a kutatást végző intézményére, tudományterületére terjed ki, így születhettek az egy adott egyetemen készült elemzések. A pécsi kutatások a külföldi hallgatók studentifikációs és gazdasági hatásainak helyi, regionális vizsgálatára is fókuszáltak (Füzesi & Tistyán, 2013; M. Császár & Alpek, 2018; M. Császár & Wusching, 2016), míg a Debreceni Egyetem esetében annak területi kapcsolatait, gazdasági hatásait kerültk középpontba (Teperics, 2017). A három vidéki nagy egyetem (Debreceni Egyetem, Szegedi Tudományegyetem, Pécsi Tudományegyetem) esetében pedig a külföldi hallgatók egyetemvárosokra gyakorolt gazdasági hatásainak elemzésére és összehasonlítására került sor (M. Császár et al., 2019). A nemzetközi diákok legnagyobb csoportjának,

az orvostanhallgatóknak a beilleszkedését, elégedettségét is vizsgálták kutatások (Füzesi & Tistyán, 2013; Faubl et al., 2017). Jelen tanulmány a bemutatott szakirodalom témához szorosan illeszkedő eredményeire és kutatási módszereire támaszkodva kíván képet adni a hazai nemzetközi hallgatói mobilitás aktuális helyzetéről.

MÓDSZEREK

A magyar felsőoktatásban tanulók közül a külföldi állampolgárságú (kettős állampolgárság esetén a külföldi születési hellyel rendelkező) hallgatók kerülnek a nemzetközi tanulmányi célú migráció statisztikájába⁶. 2013-ig közöttük különbséget tettek a kreditmobilitás (részképzés, ösztöndíj programok, előkészítő tanfolyamok) hallgatói és a diplomamobilitás (teljes programot hallgatók) között. Adatbázisunk együtt tartalmazza a két kategóriát. A létszámváltozásokat és a földrajzi jellemzőket érintő elemzésünk szempontjából együttes kezelésüket elfogadhatónak látjuk.

A módszertan az adatok 2013 utáni idősoros összehasonlítását teszi lehetővé. A korábbi időszak módszertani eltérései korrekciót igényelnek, amit az ezredfordulóig tudtunk visszavezetni. A nemzetköziesedési folyamat felgyorsulása is ettől az időponttól datálható. A 2016/2017-es adatok Berács József tanulmányának másodelemzéséből származnak (Berács, 2017). Az Oktatási Hivatal által közzétett teljes FIR-OSAP-adatbázis a 2017/2018-as, a 2018/2019-es és a 2019/2020-as tanévekre⁷ vonatkozóan állnak rendelkezésre. Az adatok elemzése mellett azok numerikus (a másodelemzési lehetőségek megkönnyítése érdekében) és térbeli jellemzői is megjelenítésre kerülnek. A nyers adatbázis adatainak szűrése és tisztítása az adattulajdonos tudtával történt⁸. A feldolgozási szakaszban adatbázis-kezelő szoftvereket (Excel, SPSS) használtunk, a térképek pedig a Mapinfo 16.0 alkalmazásával készültek.

EREDMÉNYEK

A külföldi hallgatók száma, annak idősoros változása

A magyar felsőoktatásban megjelenő külföldi állampolgárok száma az ezredforduló óta folyamatosan emelkedik (1. ábra). A 2001-es 11 783 főről három és egynegyedszeres növekedéssel a 2019/2020-as tanévre eljutottunk az akkori érték 326%-ára (az oszlopdiagram évszám jelölésénél helytakarékoság miatt az őszi félévek évszáma került csupán kiírásra). A jelenlegi 38422 fő két nagyobb magyar egyetem hallgatói létszámával közel egyezőnek tekinthető. Más összevetésben érdemben meghaladja a Dunántúl nagyrégió egyetemének összes nappali tagozatos hallgatói létszámát (2018: 30 455 fő).

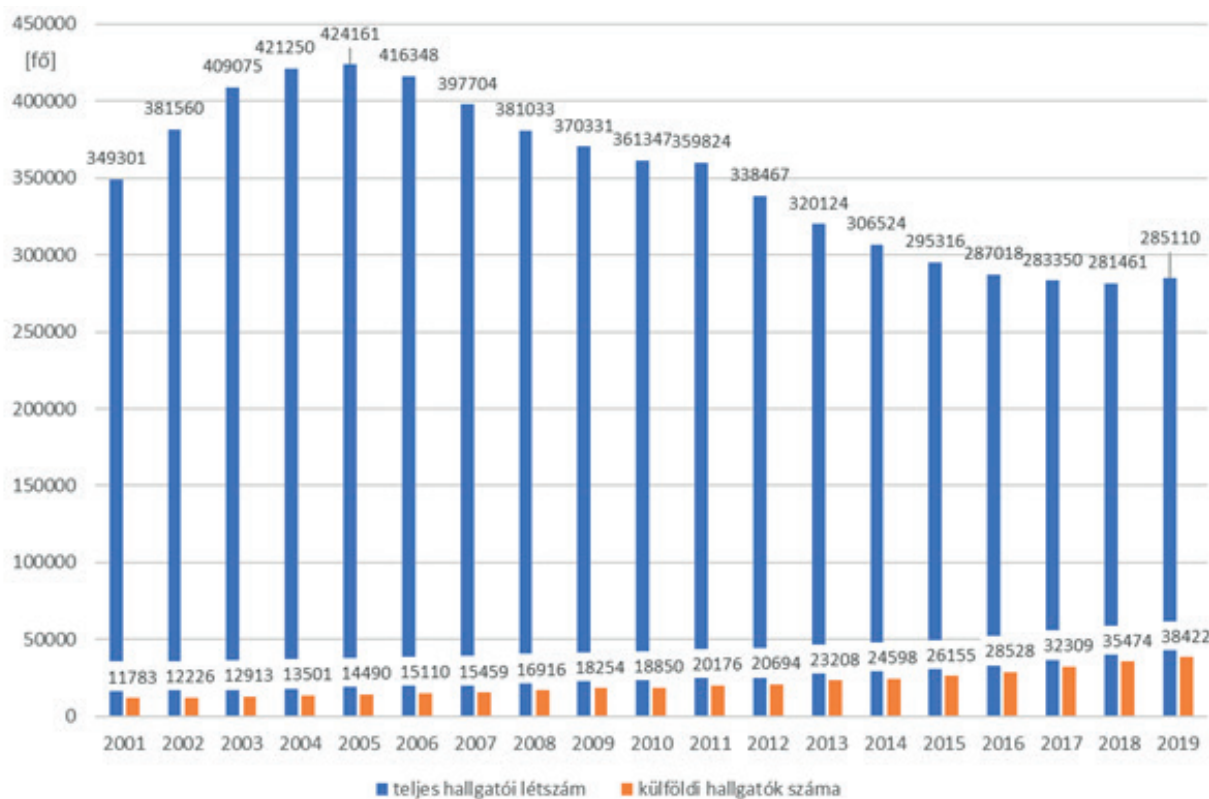
⁶ A szakirodalomban a tanulmányi céllal érkező külföldi hallgatókat a „nemzetközi hallgató”, a célországban élő (de nem a tanulmányi okán érkező) külföldi állampolgárságú hallgatókat „külföldi hallgató” elnevezéssel illetik (Kasza, 2014; Derényi, 2014). A magyar adatgyűjtés nem teszi lehetővé ennek elkülönítését, ezért a két elnevezést szinonimaként használjuk a dolgozatban.

⁷ A 2019/2020-as FIR-OSAP adatbázist a Tempus Közalapítvány tette hozzáférhetővé az M. Császár Zsuzsanna vezette „A befelé irányuló felsőoktatási mobilitás gazdasági hatásainak mérése” 2020, kutatás számára

⁸ Tempus Közalapítvány

1. ábra: A magyar felsőoktatás hallgatói létszámának és az itt tanuló külföldi hallgatók⁹ számának változása az ezredforduló után (2001–2019)

Figure 1. Changes in the number of students and the number of international students studying in Hungary after the turn of the millennium (2001–2019)

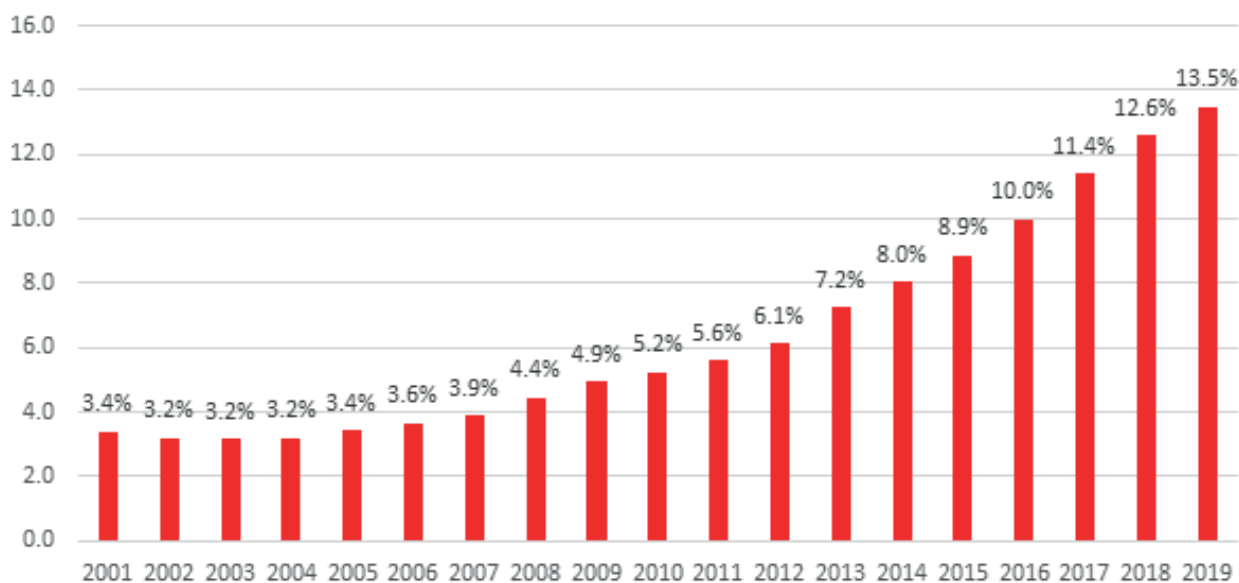

Forrás: Teperics, 2017; FIR 2018/2019, 2019/2020 adatai alapján /
Source: Based on Teperics 2017 and FIR 2018/2019, 2019/2020 data)

A teljes magyar felsőoktatási hallgatói létszám a vizsgált 2001 és 2019 közötti periódusban mintegy 65 000 fővel csökkent (M. Császár & Wusching, 2014), ezt a mintegy 26 000 fős külföldi létszám növekedése részben ellensúlyozta, mely elősegítette a kiépült kapacitások megőrzését, lassú leépítését. Természetesen a teljes hallgatói létszám csökkenése és a külföldiek számának bővülése a külföldiek arányának erőteljes emelkedését is maga után vonta (2. ábra).

⁹ 2013-tól az adott év október 15-i állapotot felmérő statisztikai számbavétel minden külföldi státuszú hallgatót rögzít, aki magyar felsőoktatási intézményben tanul, így a kredit-, és diploma-mobilitásban résztvevőket, illetve az előkészítő képzéseken tanulókat egyaránt (Berács, 2017).

2. ábra: A külföldi hallgatók arányának növekedése a felsőoktatás hallgatói között (2001–2019)
 Figure 2. Increase in the proportion of international students among higher education students (2001–2019)

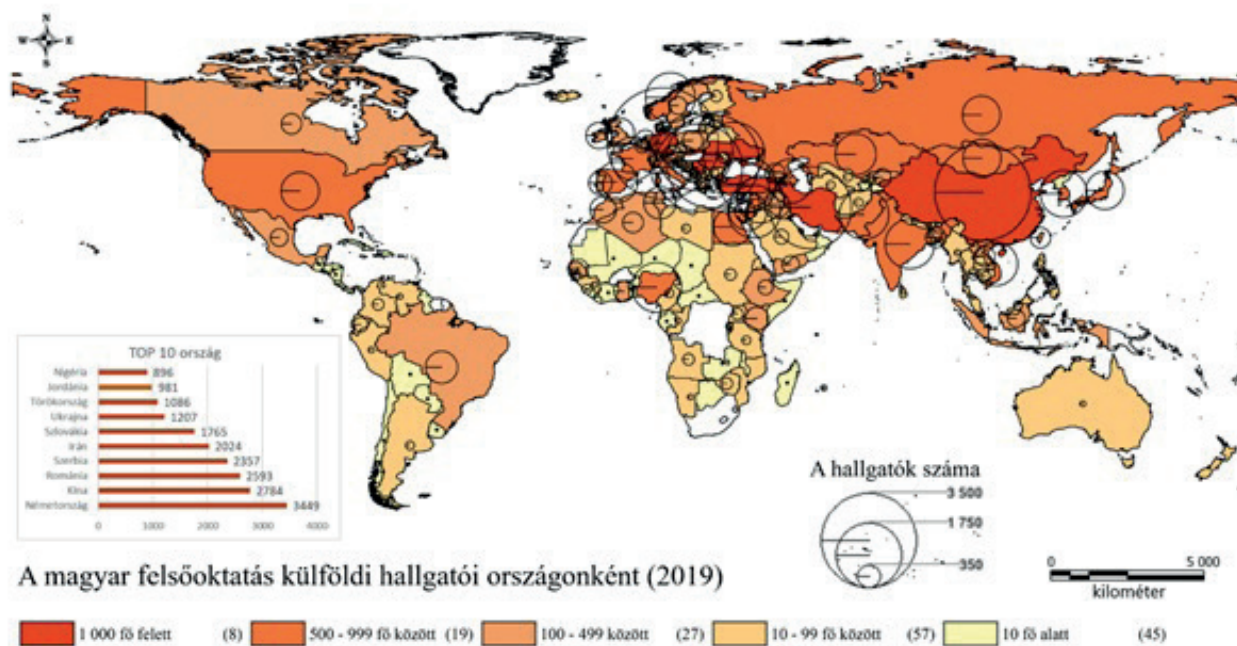
Forrás: FIR 2019/2020 adatai alapján / Source: based on FIR 2019/2020 data

Az ezredforduló körüli 3,4%-ról az arány 13,5%-ra ugrott közel 20 év alatt. A változás vizsgálatakor kitűnik, hogy a 2005-ös évtől töretlen az emelkedés tendenciája. Sok más tényező mellett ebben az Európai Unióhoz való csatlakozásunk és a felsőoktatás Bologna-rendszerre történő áttérése játszott jelentős szerepet. 2011-től megfigyelhető, hogy az addigi 0,5%-os éves növekedés már inkább évi 1%-os emelkedést mutat. Ebben az első pár évben (2011–2016) valószínűleg a teljes felsőoktatási létszám erőteljesebb visszaesése játszott hangsúlyosabb szerepet, utána viszont a hallgatói létszám stabilizálódása mellett tapasztalhatunk erőteljes aránynövekedést. Erre a 3 000 fő körüli évi növekedésre a „nemzetköziesítés” folyamatának megerősödése szolgálhat magyarázatul. Az oktatáspolitikai intézkedésként is értelmezhető Stipendium Hungaricum ösztöndíj program, mely a déli és keleti politikai nyitás jegyében Afrika és Ázsia hallgatóinak kínál támogatást, valamint a felsőoktatási intézmények aktivizálódása (erőteljes marketing tevékenység) egyaránt jelentős szerepet játszanak ebben a folyamatban.

A világ mintegy 200 országát tekintve (193 független, 4 társult, 8 de facto, 3 vitatott államiságú ország) a 2013/14-es tanévben 152, 2016/17-ben 160, a 2019/2020-as évben már 164 országból érkeztek hallgatók Magyarországra.

A magyar felsőoktatásban megjelenő külföldi hallgatók országonkénti megoszlásában legalább két háttértényező felismerhető (3. ábra). Egyrészt, a hallgatók származási helye a küldő ország népességszáma által érdemben befolyásolt. A nagy népességszámú (100 millió lakos körüli, feletti) országok természetes módon nagyobb hallgatói számokkal jelennek meg mindenütt a világban, így nálunk is a vendégek között. Közöttük fejlett országok (Németország, Amerikai Egyesült Államok, Japán, Dél-Korea) is találhatóak.

3. ábra: A magyar felsőoktatás külföldi hallgatói országonként (2019)
 Figure 3. International students in the Hungarian higher education by sending country (2019)

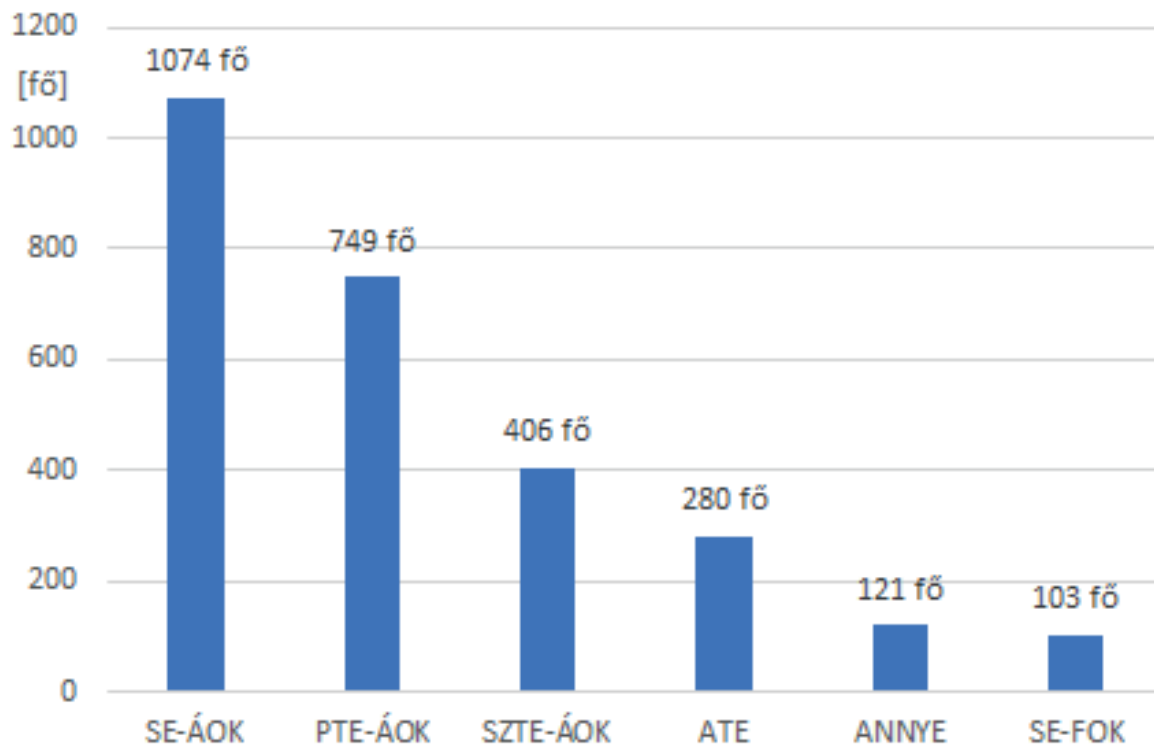
Forrás: FIR 2019/2020 adatai alapján / Source: based on FIR 2019/2020 data

A nemzetközi trendbe illeszkedik ez a jelenség, a fejlett országok is használják a tudástranszfer ilyen, számukra olcsónak tekinthető formáját. Kína, Irán, Törökország és Nigéria esetében már kicsit más a helyzet. Itt az egyes országok felzárkózási törekvései, illetve a hazai kapacitások hiánya, szűkös volta (Nigéria) is szerepet játszik. Globális skálán nézve a hallgatók általánosságban keletről nyugatra (Brooks & Waters, 2013), a fejlettebb térségek, illetve a jól kiépített felsőoktatás felé irányuló mozgásnak a tendenciája ismerhető fel a nemzetközi tanulmányi célú migrációs folyamatokban, ez bizonyos tekintetben tetten érhető a magyar felsőoktatás iránti keresletben is.

A másik jól érzékelhető földrajzi csomópont a szomszédos országokból kiinduló, a magyar egyetemeket célzó peregrináció. Ebben az esetben Szlovákia (Felvidék), Ukrajna (Kárpátalja), Románia (Partium és Erdély), és Szerbia (Vajdaság) irányából érkeznek a kisebbségi magyarságból származó hallgatók. Hazai kutatók az ezredforduló óta foglalkoznak e jelenség egyes vetületeivel, mint a migráció területi sajátosságai (Takács, 2013), a külföldi hallgatók családi, gazdasági háttere (Erdei, 2005), egyetemválasztásuk és elégedettségük (Dukai, 2019), a magyar felsőoktatás helyzetéről szóló munkák is rendre megemlítik a határon túli magyarok mobilitását (Berács, 2017; Kovács & Temesi, 2018). A kisebbségek jelenléte a közép-európai országok felsőoktatási intézményeiben a nyelvi és etnikai alapú tanulási migráció részeként szintén növeli a nemzetközi hallgatók számát. Magyarországon ez stabilan éves szinten 7-8 ezer magyar nemzetiségű határon túli hallgatót jelent. A nemzetközi hallgatók számához mért arányuk az ezredforduló körüli 63%-ról az idő előrehaladtával és a nem magyar anyanyelvű nemzetközi hallgatók számának növekedésében a 2019/2020 tanévben 20%-ra esett vissza. A nem magyar anyanyelvű külföldi hallgatók és a határon túli magyar nemzetiségű hallgatók összlétszáma feltette Magyarországot a nemzetközi hallgatói migrációs térképre.

Az elmúlt évek tendenciáinak megfelelően a legnagyobb hallgatói létszámmal (3 449 fő) a Németországból érkezők szerepelnek. A számuk hat év alatt több, mint ötödével (21%) emelkedett. Döntően diplomaszerzés céljából érkeznek, és az orvosképzést célozzák meg, de az Erasmus+ csereprogram keretében is innen jött az elmúlt években a legtöbb diák (4. ábra).

4. ábra: A 100 fő feletti német állampolgárságú hallgatóval rendelkező karok a magyar felsőoktatásban (2019)
 Figure 4. Faculties with more than 100 German students in the Hungarian higher education (2019)

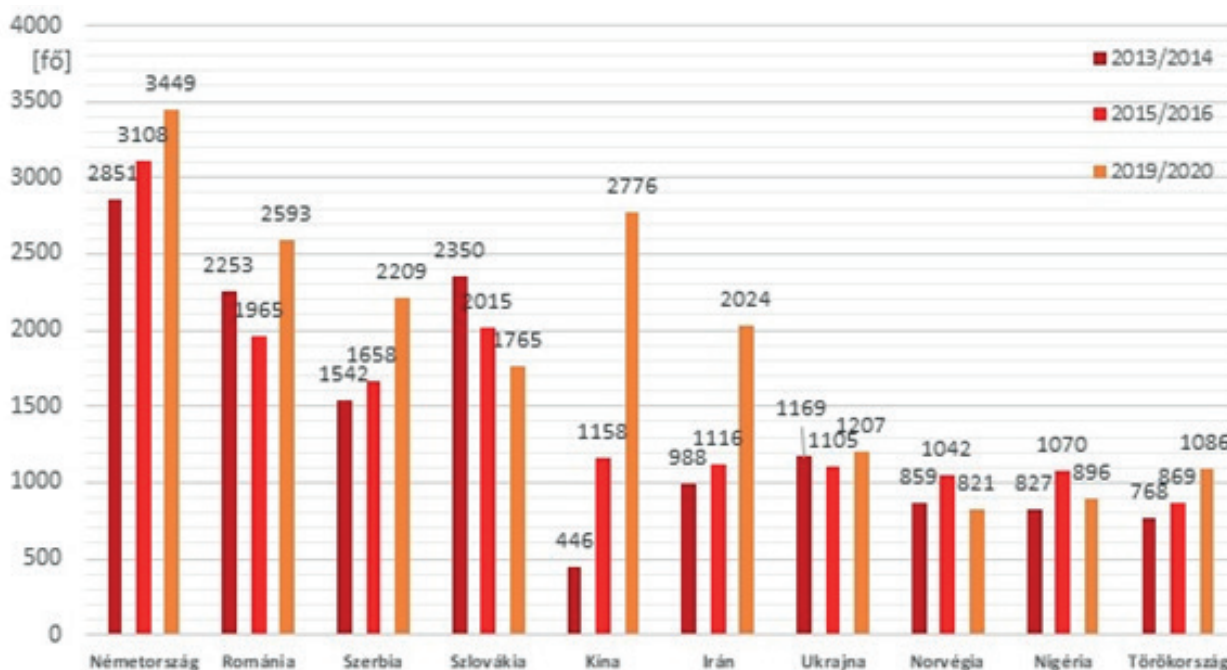
Forrás: FIR-OSAP 2019 adatai alapján / Source: based on FIR-OSAP 2019/2020 data

A létszámváltozás küldő ország szerinti tendenciái

A tíz legnagyobb küldő ország vonatkozásában Kína és Irán esetében látszik a legdinamikusabb létszámnövekedés (5. ábra).

5. ábra: A magyar felsőoktatásban tanuló külföldi hallgatók száma a 10 legnagyobb küldő ország szerint (2013/2014–2019/2020)

Figure 5. International students studying in Hungarian higher education by the ten largest sending countries (2013/2014–2019/2020)

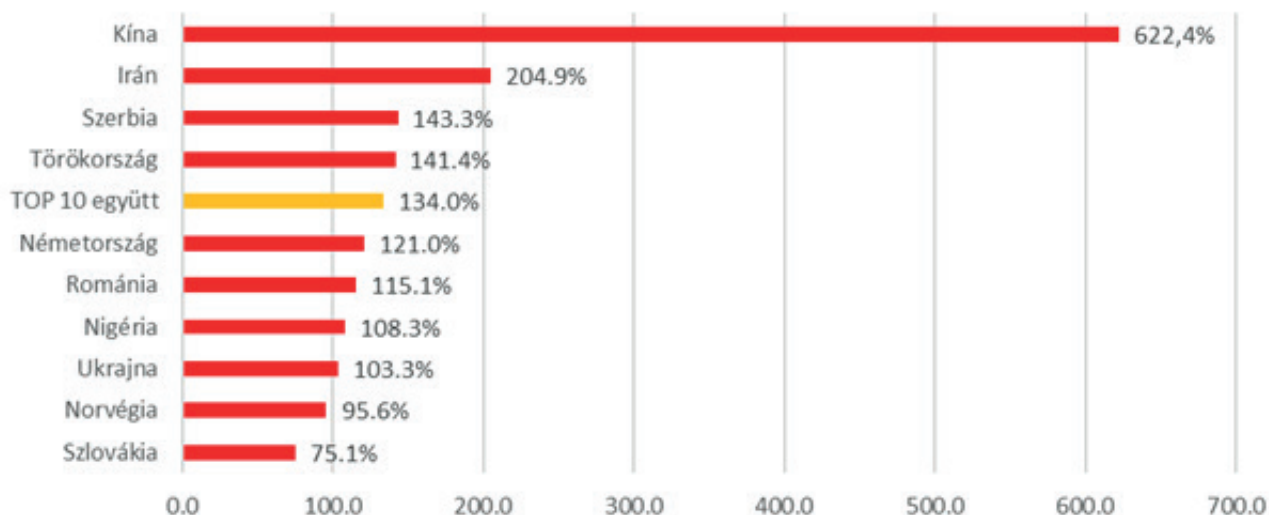

Forrás: FIR 2019/2020 adatai alapján / Source: Based on FIR 2019/2020 data

Általában igaz, hogy a TOP 10-ben megjelenő küldő országok növelték a küldött hallgatók számát, átlagosan egyharmadnyi növekménnyel (6. ábra).

6. ábra: A legtöbb hallgatót küldő 10 ország létszámnövekedése 2013 és 2019 között (2013=100%)

Figure 6. Increase in the number of students from the top 10 sending countries between 2013 and 2019 (2013 = 100%)

Forrás: FIR 2019/2020 adatai alapján / Source: Based on FIR 2019/2020 data

Átlag alatti növekedéssel, de még pozitív értékekkel jellemezhető Románia, Nigéria és Ukrajna hallgatói létszámainak változása. A 2013-as érték alá csökkent valamivel a Norvégiából érkező hallgatók száma, vélhetően azért, norvég állam változtatott a magyar diplomák elismerésén¹⁰. A 2019/2020-as évben Norvégia ezzel kiesett a 10 legnagyobb hallgatói létszámot küldő országok közül, a 2019-ben Magyarországon tanuló 821 fővel már csak a 14. legnagyobb küldő ország lett. Hasonló helyzetben volt korábban Izrael, ahonnan stabilan 5-600 fő közötti létszámban érkeztek és érkeznek hallgatók, de a TOP 10-be már nem fér be. 2013-ban 691 izraeli diák tanult nálunk, 2016-ban csak 577, 2019-ben 505 fő, ami a sorban a 28. helyre elegendő (Berács, 2017). Izrael helyére – ellentétes irányú tendencia nyomán – Jordánia került 981 fővel. Itt a Stipendium Hungaricum ösztöndíjjal rendelkező hallgatók számának emelkedése (közülük 826 fő) jelentett előrelépést. Visszaesés tapasztalható Szlovákia esetében is 2013-hoz képest közel 600 fővel, amely azért is meglepő, mert a többi szomszédos országból érkező, elsősorban magyar kisebbségi hallgató száma nem csökkent, sőt Románia esetében, ahol korcsoport arányosan a legtöbb magyar nyelvű felsőoktatási intézmény áll rendelkezésre, még emelkedett is.

Átlag körüli, kissé e feletti növekedést láthatunk Törökország és Szerbia esetében. A török hallgatók negyede (277 fő) esetében szintén a Stipendium Hungaricum hatása érezhető, emellett az Erasmus+ programban is előkelő helyet foglal el a küldő országok között. A szerbiai hallgatók főként a magyar nyelvű kisebbség köréből érkeznek, létszámuk limitált. Ha határon túli magyar kisebbségi területekről hazánkban tanulókat nézzük, arányaiban a legtöbb magyar nemzetiségű diák Szerbiából érkezett (FIR, 2019/2020).

Érdekesen alakult Brazília helyzete. A „Tudomány határok nélkül” program keretében 2014/15-ben rekordszámú (1 362) hallgató tanult Magyarországon (5. legnagyobb létszámot jelentette abban az évben). 2016-ban viszont csak 52 fő, majd 2019-ben 423 fő (ezzel 29. a sorban), amiből 312 fő (72,5%) a Stipendium Hungaricum támogatásával vesz részt a magyarországi képzésekben.

Duplázódott az Iránból érkező hallgatók, hatszorozódott a kínaiak száma a 2013 és 2019 között eltelt hat évben. Kína 2014-ben került a TOP 10-be, és 2016-ban már az 5. helyet foglalta el, napjainkban (2019/2020) a második legnagyobb küldő országnak tekinthető, az összes magyar egyetemi képzésben résztvevő külföldi hallgatónak a 7 %-át biztosítja. Kína egyébként tipikus hallgató-exportőrnek tekinthető a világban, a külföldön tanuló diákok 23%-át adja (OECD, 2020). A létszámukból következően sok felsőoktatási karon (108) feltűnnek a kínai hallgatók, de a németektől eltérő a szakirányok választása. Az általános orvos, fogorvosképzésben alig jelennek meg, az orvos-egészségügyi képzésekben is összesen kevesebb, mint tizedük, vagyis 244 fő (8,8%) tanul az alábbi sorrendben: a Pécsi Tudományegyetem (89 fő), Debreceni Egyetem, (73 fő), Semmelweis Egyetem (64 fő) és Szegedi Tudományegyetem (18 fő). A hallgatók mintegy fele a gazdaság- és társadalomtudományi szakokat (karokat) preferálja, ezt követi 20 százalékkal a STEM¹¹ képzések csoportja, míg 14 százalékkal tanul

¹⁰ <https://magyarnemzet.hu/archivum/kulfold-archivum/pacba-kerultek-az-elte-n-vezgett-norveg-pszichologus-hallgatok-3874634/>

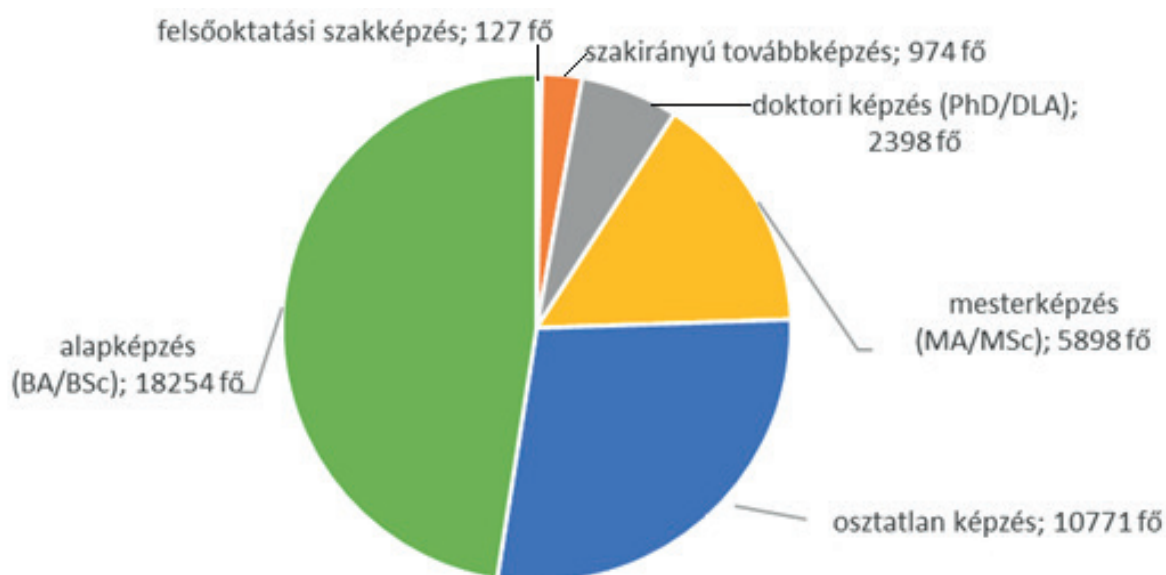
¹¹ STEM= Science + Technology + Engineering + Mathematics = Tudomány + Technológia + Mérnöki tudományok + Matematika

bölcsész és társadalomtudományi területen. A külügyi stratégiákkal¹² összhangban nagy lendületet ad a kínai hallgatók gyarapodásának a hazai és a kínai felsőoktatási intézmények közötti közvetlen együttműködések kiépítése, továbbá az egyetemek toborzási aktivitása sem elhanyagolható tényező. Előbbit támasztja alá egy a Pécsi Tudományegyetemen (PTE) végzett esettanulmány, mely korrelációt talált az intézmény kínai egyetemekkel fennálló együttműködési megállapodásai, valamint a PTE-n tanuló kínai hallgatók származásának területi eloszlása között (Tarrósy & Vörös, 2019).

A külföldi hallgató képzési szint szerinti jellemzői

A 2019/2020-as tanévben 810 szakon tanultak külföldiek a magyar felsőoktatásban. A hallgatók közel fele (47,5%) alapképzésben, 15%-a mesterképzésben, 28%-a osztatlan képzési formában (jog, orvos- és tanárképzés¹³) vett részt Magyarországon. Viszonylag magas (6,2%) a doktori képzésekben megjelenők száma (7. ábra). Ez utóbbiban jelentős szerepe van a Stipendium Hungaricum (SH) programnak, hiszen míg 2017-ben a külföldi doktori hallgatók közel felét SH hallgatók adták (Berács, 2017), az utolsó mért tanévben 2019/2020-ban az SH doktoranduszok száma 1538 volt, tehát arányuk a doktori képzésben résztvevő külföldiek között 64%-ra nőtt.

7. ábra: A külföldi hallgatók megjelenése a felsőoktatási képzések szintjein
Figure 7. International students by levels of training in the Hungarian higher education (2019/2020)

Forrás: FIR 2019/2020 adatai alapján / Source: Based on FIR 2019/2020 data

¹² A kínai „Övezet és Út Kezdeményezés” részét képezi a programban résztvevő országok népei közötti kapcsolat fejlesztése, mely magában foglalja a hallgatói mobilitás támogatását is. Ehhez hasonlóan a magyar keleti nyitás stratégia érvényesül a Stipendium Hungaricum ösztöndíj program keretében.

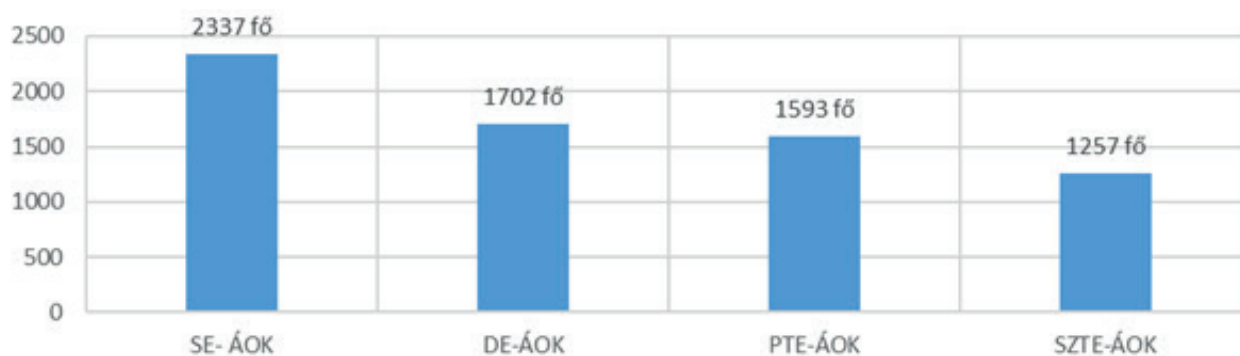
¹³ Elsősorban a szomszédos országból érkező kisebbségi magyarságból származó fiatalok vesznek részt tanárképzésben magyar nyelven

A szakválasztás jellemzői

A magyar felsőoktatásban tanuló külföldiek közel harmada (29%) az orvos-egészségügyi képzéseket választja. Ez a csoport az általános orvos, fogorvos, gyógyszerész képzés mellett egészségügyi képzésekben (népegészségügyi, gyógytornász, ápoló stb.) vesz részt. Az orvos-egészségügyi képzésen belül a 6 889 általános orvos, az 1 175 fogorvos és a 746 gyógyszerész hallgató száma kiemelkedő.

A négy orvosképzést folytató egyetem sorrendje, képzési kapacitása komoly eltéréseket mutat (8. ábra). A Semmelweis Egyetemen közel duplája az egészségügyi területen tanuló külföldi hallgatók száma, mint a Szegedi Tudományegyetemen.

8. ábra: Az általános orvosképzés külföldi hallgatói a magyar egyetemeken (2019)
Figure 8. International students attending general medical courses at Hungarian universities (2019)

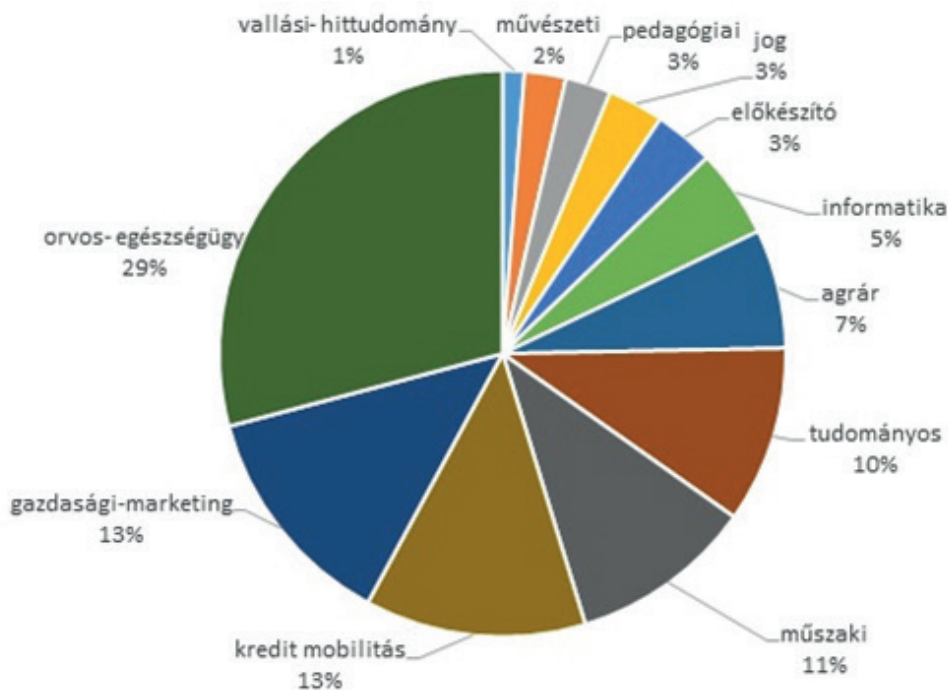

Forrás: FIR-OSAP 2019 adatai alapján / Source: based on FIR 2019/2020 data

A három német nyelvű orvosképzést is folytató egyetem, a Semmelweis Egyetem (SE), a Szegedi Tudományegyetem (SZTE) és a Pécsi Tudományegyetem (PTE) esetében egyértelmű a német hallgatók súlya. A SE esetében az Ausztriából érkező hallgatók (32 fő) is bekerültek a küldő országok TOP 10-ébe. 12. helyen (16 fővel) a pécsi és hat fővel a szegedi képzésben is jelen vannak. Debrecenben csak egy fő érkezett Ausztriából, 19 fő Németországból, ugyanis Debrecenben nincs német nyelvű orvosképzés. Érdekes a norvég hallgatók pécsi és budapesti nagy létszáma, miközben Szegeden (16 fővel a 11. legtöbb hallgatót küldő nemzet), Debrecenben csak a 29. helyen található a rangsorban 11 fővel. A nigériai hallgatók leginkább a DE-t választják, a franciák és az amerikaiak a SE-t, az irániak a SZTE-t. A debreceni TOP 10-be kerülők közül nyolc ország esetében igaz, hogy a magyar orvosképzésbe küldött hallgatóik legtöbbször a debreceni felsőoktatást preferálják. Mindenütt jelen van a legnagyobbak között Irán, Japán, Dél-Korea és Izrael. Kína egyelőre csak Pécsen, Tajvan Debrecenben jelent komoly súlyt a vendéghallgatók között. Hasonló növekedési ritmus várható a TOP 10-be Pécsen és Szegeden bekerülő Törökország esetében is.

A népszerűségi sorban az orvos- és egészségügyi képzéseket a 10% feletti aránnyal rendelkező gazdasági-marketing (13%) és a műszaki (11%) és a tudományos területek (10%) követik. A műszaki csoportba a mérnökképzést, a tudományosba pedig a „tudományegyetemi” (bölcész, természettudományos) képzéseket soroltuk (9. ábra). A gazdasági és műszaki területeken megfigyelhető növekedés viszonylag új keletű jelenség. Itt az Stipendium Hungaricum ösztöndíjjal tanuló hallgatók adják a bázist. Körülbepedig a legnépszerűbb képzések az informatikához, gazdasági képzésekhez és a műszaki, mérnöki területekhez tartoznak.

9. ábra: A külföldi hallgatók tudományterületi megoszlása (2019/2020)
Figure 9. The proportion of different academic disciplines chosen by international students (2019/2020)

Forrás: FIR 2019/2020 adatai alapján / Source: based on FIR 2019/2020 data

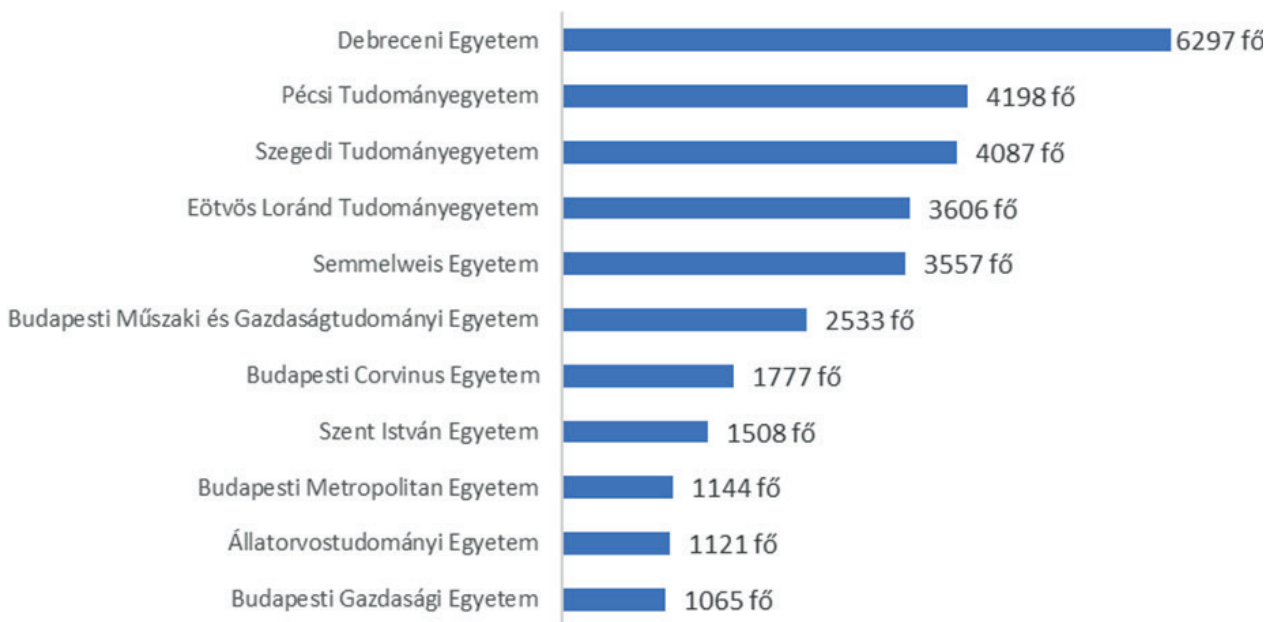
Az agrárképzések 7%-os arányába a hazai felsőoktatási intézmények külhoni képzései is benne foglaltatnak¹⁴. Az informatikai képzések 5%-os aránya a terület nemzetközi jellegéhez viszonyítva alacsonynak tekinthető, amit alig kompenzál a már említett növekvő számú Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgató. A jogi és pedagógiai képzések – ahogy a vallási-hittudományi képzések is – ország specifikusságuk okán képezhetnek csak 3-3%-os súlyt, ezeket jellemzően a határon túli magyar anyanyelvű, de külföldi állampolgárok veszik igénybe. A művészeti képzések pedig jellemből adódóan nem tartoznak a tömegképzés kategóriájába (9. ábra). A gazdasági képzések esetén az 1 270 fő gazdálkodás-menedzsment és a 385 fő turizmus-vendéglátás szakos hallgató; az 1.943 fős informatikusból a mérnökinformatikusok (803 fő) és a programtervező informatikusok (911 fő) emelhetők ki. Műszaki területen a gépészmérnök (633 fő), építőmérnök (424 fő) és a villamosmérnök (417 fő) képzések a legnagyobb létszámúak. A tudományos képzésekben (bölcész és természettudományos szakok) már kisebb létszámú csoportokban jelennek meg a külföldi hallgatók, itt már ritkább a százas nagyságrendű képzések száma. Ebbe a kategóriába csak a kommunikáció-médiatudomány (368 fő), anglisztika (362 fő), biológia (191 fő), biomérnök (136 fő), történelem (101 fő) szakos hallgatók tartoznak bele. Érdekes eleme a felsőoktatásnak a (jellemzően orvosi és nyelvi) előkészítő képzésekben megjelenő 1 314 hallgató. Őket a felvételi után egy évig a választott egyetemen nyelvi (angol) és szakmai előképzésben részesítik.

¹⁴ A magyar statisztikai adatgyűjtés jellemzője, hogy nem tartalmazza a külföldön akkreditált (de Magyarországon folytatott képzések) külföldi állampolgárságú hallgatóit, de a Magyarországon akkreditált (külföldön folyó) képzések idegen állampolgárságú hallgatóit igen (Berács, 2017).

A legnagyobb létszámban külföldieket fogadó intézmények és az ott tanulók küldő országai

A 2019/2020-as tanévben 64 magyar felsőoktatási intézmény fogadott külföldi hallgatót. Az intézmények ötöde 10 fő, fele 100 fő, közel négyötöde (78,3%) 500 fő alatti külföldi oktatását végzi. Tizenkét intézményben tanul ezer főnél több külföldi, ők az összes vendéghallgatónak a négyötödét (80,4%) teszik ki (10. ábra).

10. ábra: Az 1.000 főnél több külföldit oktató intézmények (2019)
Figure 10. Higher education institutes with over one thousand international students (2019)

Forrás: FIR-OSAP 2019 adatai alapján / Source: Based on FIR-OSAP 2019 data

Az ezredforduló után bekövetkezett létszámnövekedés eredményeként a legnagyobb külföldi hallgatói létszámot fogadó intézmény a Debreceni Egyetem. A Semmelweis Egyetemtől vette át a vezető pozíciót. A váltás hátterében a külföldi hallgatók szakirány választásának diverzifikálódása is nyomon követhető. Amióta már nem csak az orvosképzésbe érkeznek a külföldi hallgatók, azóta a nagy és komplex (orvosképzéssel is foglalkozó) universitasok kerültek előtérbe. A széles képzési palettán még mindig komoly a súlya az orvos-egészségügyi képzéseknek (az általános orvosok, fogorvosok mellett előtérbe kerültek más egészségügyi szakmák is), de a műszaki, gazdasági területek is komoly vonzerőt jelentenek. A lista első három helyezettje a debreceni, a pécsi és a szegedi tudományegyetemek (DE, PTE, SZTE) ennek okán léptek az élre. A sorban következő intézmények mindegyike valamilyen szakegyetemi kiindulóponttal és hagyományokkal rendelkezik, és a felsőoktatás tömegesedésének folyamatában szélesedő palettával bír. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) a tudományegyetemi képzéseivel (napjainkban induló gazdálkodástudományi képzéssel), a „csak” egészségügyi (az osztatlan képzések – általános orvos, fogorvos, gyógyszerész – mellett, konduktor, egészségügyi szervező, ápoló, egészségügyi gondozó, védőnő, népegészségügyi ellenőr) képzésekkel foglalkozó Semmelweis Egyetem (SE), az alapvetően mérnökképzésre specializálódott Budapesti

Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) (építész-, építő-, gépész-, közlekedés és jármű-, vegyész-, és villamosmérnök, valamint gazdaság-, társadalom- és természettudományos képzései), a közgazdasági meghatározottságú Budapesti Corvinus Egyetem (BCE) (gazdálkodás-, közgazdaság- és társadalomtudományi képzések), az agrár kiindulópontú, gödöllői központú volt Szent István Egyetem (SZIE) ma már Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem (MATE)¹⁵ (agrár-, gazdaság és társadalom-, élelmiszer-, kertészet-, környezet-, építéstudományi, tájépítészeti és településtervezési képzések) képzési kínálata értelemszerűen szűkebb. A Budapesti Metropolitan egyetem (METU) új elem a TOP 10-ben. Művészeti képzései (designkultúra, televíziós műsorkészítés stb.), valamint üzleti, kommunikációs és turizmus területén zajló felsőfokú szakképzései, alapképzései sok külföldit vonzanak. Az Állatorvostudományi Egyetem (ATE) a leginkább koncentrált állatorvosképzésével is 1000 fő fölé került a külföldiek vonatkozásában. Közös jellemző (SE és az ATE kivételével), hogy a székhelyen kívüli képzések az intézmények hallgatói létszámai tekintetében szerepet kapnak, de a külföldiek zöme mégis a székhelyen tanul.

1. táblázat: A 10 legnagyobb küldő ország és a 10 legnagyobb fogadó egyetem rangsora a 2019/2020-as tanévben
Table 1. Ranking of the top 10 sending countries and the top 10 host universities in the academic year 2019/2020

	DE	PTE	SZTE	ELTE	SE	BM(G)E	BCE	SZIE	METU	ATE	Összes
Németország	19	782	424	154	1205	91	95	19	16	280	3449
Kína	376	430	127	326	64	171	374	80	184	7	2776
Románia	515	120	150	282	85	153	72	144	52	16	2593
Szerbia	11	172	1267	171	36	29	36	165	15	6	2209
Irán	403	398	505	59	446	59	8	11	39	3	2024
Szlovákia	78	40	45	360	109	91	103	108	39	5	1765
Ukrajna	331	23	13	181	21	42	46	79	13	4	1207
Törökország	107	161	95	77	29	114	47	43	118	3	1086
Jordánia	307	182	58	60	5	142	26	49	2	2	981
Nigéria	577	90	28	18	31	33	11	16	17	1	896
TOP 10 együtt	2724	2398	2712	1688	2031	925	818	714	495	327	18986
Egyetem összes	6297	4198	4087	3606	3557	2533	1777	1508	1144	1121	38422
10 aránya [%]	43.2	57.1	66.3	46,8	57.1	36.5	46	47.3	43.2	29,1	49.4

Forrás: FIR-OSAP 2019 adatai alapján
(pirossal jelezve azt az egyetemet, ahol az adott országból a legtöbbet tanulnak) /
Source: Based on FIR-OSAP 2019 data
(red color indicates the universities where the most students study from a given country)

¹⁵ Az. 1. számú táblázatban a 2019. évi őszi adatgyűjtési időszakból még a SZIE adatai szerepelnek, a MATE 2021 januárban jött csak létre.

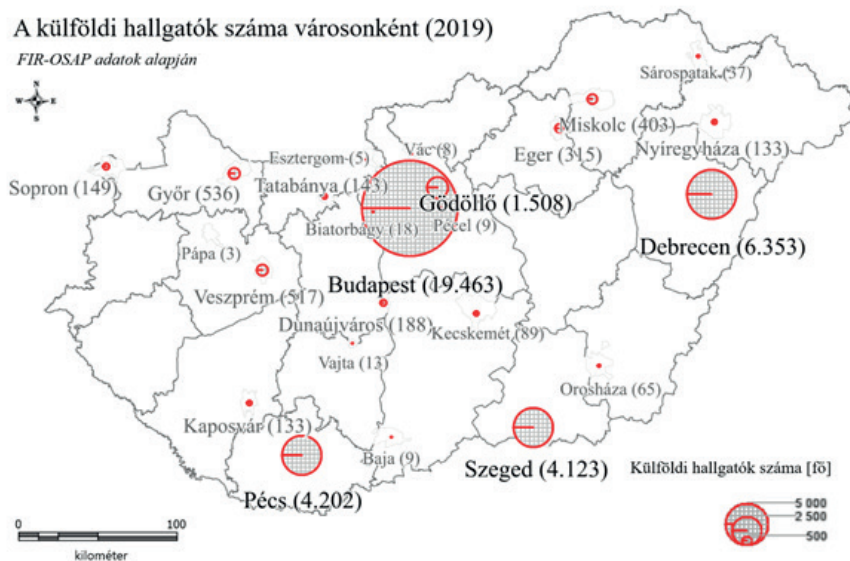
Az intézmények kiválasztásában csak a határon túli hallgatók esetében ismerhető fel a földrajzi közelség szerepe. A Romániából és Ukrajnából érkezők a Debreceni Egyetemet, a Szerbiából érkezők a Szegedi Tudományegyetemet, a Szlovákiából érkezők pedig az Eötvös Loránd Tudományegyetemet választják leginkább.

Valószínűleg az intézményi marketing és a kialakult kapcsolati hálók következményeként felismerhetők átlagnál erősebb kötődések. A kínaiak és a törökök számára Pécs, az irániak számára Szeged vonzó. Debrecen esetében a Nigériából és a Jordániából származó hallgatók esetében ismerhető fel hasonló jelenség. Nigériából érkezett a legtöbb külföldi (577 fő) Debrecenbe. A magyar felsőoktatásban tanuló nigériai hallgatók kétharmada (64,4%), a jordánok harmada (31,3%) Debrecenben tanul. A nagy vidéki egyetemek közül a 10 legtöbb hallgatót küldő ország hallgatóinak 43,2%-os súlya Debrecenben a legkisebb, átmenetet mutat Pécs (57,1%) és a legkoncentráltabb Szeged (66,3%) esetében (1. táblázat). A DE külföldi hallgatói jobban szétoszlanak az országok vonatkozásában. 10 országból érkeznek 200 fő feletti és újabb kilencből 100 feletti számban. Pécs esetében ugyanez 4 ország 200 fő, és újabb 7 ország 100 fő felett. Szegeden 3 ország 200, újabb 3 országból érkeznek 100 fő felett. Az egyetemenkénti listákon 10. és 1. ország közötti eltérés Debrecenben 2,8, Pécsen 6,5, Szegeden pedig 16,9 szeres. Itt a legerősebb a koncentráció.

A tanulmányok városai

A magyar felsőoktatási intézmények térképi megjelenítésekor az intézmény székhelyét vettük alapul. Ismert, hogy a felsőoktatási intézmények székhelyükön kívüli kihelyezett képzéseket is folytatnak (pl.: a Kodolányi János Egyetem (KJE) Orosháza székhelyű, de a képzései zöme Budapesten folyik, ötöde Székesfehérvárott, tizede Orosházán), de csak intézményi bontásban állnak rendelkezésünkre adatok. Külföldi hallgatók vonatkozásában amúgy is állítható, hogy nagy többségük az intézmény székhelyét célozza meg (M. Császár & Wusching, 2018). A főváros és a nagyobb városaink vannak a célkeresztben, megyeszékhely lépték alatti településekre (Sopron kivételével) tízes nagyságrendben kerülnek csak külföldiek (12. ábra).

12. ábra: Külföldi hallgatók száma városonként (2019)
 Figure 12. Number of international students by cities (2019)

Forrás: FIR 2019/2020 adatai alapján / Source: based on FIR 2019/2020 data

A településenkénti arányok a magyar felsőoktatás kapacitás-viszonyaival párhuzamosíthatók. Budapesten tanul a külföldiek kicsivel több, mint fele. A sorban következő Debrecen, Pécs és Szeged sem meglepetés. Gödöllő lóg ki a sorból és megelőző létszámával regionális központokat (Miskolc, Győr). A jelenség hátterében a szakegyetemeken induló képzési paletta szűkebb volta, az intézmények ismertsége, hírneve is szerepet játszanak. Továbbá a Magyar Agár-, és Élettudományi Egyetem (MATE) élvezi Budapest közelségét és azt is, hogy karainak fele (élelmiszer-, kertészet-, építéstudományi, valamint a tájépítészeti és településtervezési és részben a gazdaság és társadalomtudományi kar is) budapesti képzőhelyen működik. A legkisebb külföldi hallgatói létszámmal működő intézmények vallási-egyházi képzéseket folytatnak, jellemzően határon túli hallgatók részvételével.

KÖVETKEZTETÉSEK

A hazai nemzetközi hallgatói mobilitás aktuális tendenciáit a legfrissebb felsőoktatási statisztikai adatok elemezve megállapíthatjuk, hogy Magyarország az ezredfordulót követően aktívan bekapcsolódott a nemzetközi tanulási mobilitásba, a nemzetközi hallgatók száma dinamikusan növekedésnek indult, a millennium óta megháromszorozódott. Mára az oktatási szolgáltatást vásárló nemzetközi hallgatók létszáma jelentősen meghaladja a nyelvi és etnikai alapú mobilitás által motivált, magyar állampolgársággal rendelkező határon túli hallgatókét. Bővült a magyar felsőoktatás piacképes, idegennyelvű képzési köre. A hagyományosan vezető orvosi és egészségügyi képzések mellett egyre népszerűbbek a gazdasági és műszaki képzések. A küldő országok köre is szélesedett. Szembetűnő, hogy a globális trendekhez hasonlóan a magyar felsőoktatásban a nagy népességű országokból (Kína, Irán, Nigéria) és Európából is vannak hallgatók. Ebben a folyamatban vezető szerepet játszanak a kiemelkedő jelentőségű orvosképzést nyújtó intézmények és városaik. Az állami ösztöndíjrendszer (Stipendium Hungaricum), valamint az európai Erasmus+ program és a hozzájuk kapcsolódó központi

hallgatói elosztórendszer az elmúlt években újabb intézményeket és településeket is bevont a külföldi hallgatók fogadásába. Jól érzékelhető, hogy a nemzetközi hallgatók növekvő száma komoly hatással van az intézményekre és városaikra, valamint a magyar gazdaságra. Ez a tendencia várhatóan a közeljövőben is meghatározó lesz, hiszen a folyamatban résztvevők érdekei egybeesnek. A csökkenő hazai demográfiai tendenciákat figyelve a felsőoktatás nemzetközivé válása lehetővé teszi az intézmények képzési kapacitásainak fenntartását, sőt talán a növelését is, és egyúttal pozitív hatással van a magyar egyetemek nemzetközi rangsorokban elfoglalt helyére.

IRODALOMJEGYZÉK

- Berács, J. (2011). Diák mobilitás és Magyarország vonzereje. In Berács, J., Hrubos, I., & Temesi, J. (szerk.), *Magyar Felsőoktatás 2010 Konferencia dokumentumok*. (pp. 44–54). Budapest: BCE NFKK.
- Berács, J., Malota, E., & Zsótér, B. (2011). *A magyar felsőoktatás nemzetköziesedésének folyamata 2.: Tanulmányok*. Budapest: Tempus Közalapítvány.
- Berács, J. (2017). Hallgatói mobilitás, külföldi hallgatók a magyar felsőoktatásban. In Berács, J., Derényi, A., Kádár-Csoboth, P., Kováts, G., Polónyi, I., & Temesi, J. (szerk.), *Magyar Felsőoktatás 2016*. (pp. 57–63). Budapest: BCE NFKK.
- Berács, J., Hubert, J., Nagy, G., Kurucz, K., & Dobos, G. (szerk.) (2009). *A nemzetköziesedés folyamata a magyar felsőoktatásban: Kutatási beszámoló a Tempus Közalapítvány számára*. Budapest: Tempus Közalapítvány.
- Brooks, R., & Waters, J. (2013). *Student Mobilities, Migration and the Internationalisation of Higher Education*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 216 p.
- Childress, L. K. (2018). *The Twenty-First Century University. Developing Faculty Engagement in Internationalization*. New York: Peter Lang.
- Derényi, A. (2014). A felsőoktatás nemzetköziesítése: globális pillanatkép. In Veroszta, Zs. (szerk.), *A mozgás tere - A magyar felsőoktatás és a nemzetközi mobilitási folyamatok, Campus Hungary tanulmánykötet*. (pp. 11–52). Budapest: Balassi Intézet
- De Wit, H. (2020). Internationalization of Higher Education. *Journal of International Students*, 10(1), 1–4.
- Dukai, E. (2019). Egyetemválasztás és elégedettségi vizsgálat a Pécsi Tudományegyetemen tanuló külföldi fiatalok körében. *Közép-Európai Közlemények*, 11(1), 93–113.
- Erdei, I. (2005). Hallgatói mobilitás a Kárpát-medencében. In Gábor, K., & Veres, V. (szerk.), *A perifériáról a centrumba. Az erdélyi fiatalok helyzetképe az ezredfordulón*. (pp. 108–132). Szeged–Kolozsvár: Belvedere Kiadó–Max Weber Tk Alapítvány.
- Faubl, N., M. Császár, Zs., Wusching, Á. T., & Füzesi, Zs. (2017). Pécsen és Debrecenben tanuló külföldi orvostanhallgatók: egyetemválasztásai és beilleszkedési kérdések. *Metszetek*, 6(2), 22–43.
- Füzesi, Zs., & Tistyán, L. (2013). Az egészségügyi felsőoktatásban tanuló külföldi diákok az egyetem és a város életében. Kell-e számolni velük az egyetem és a város fejlesztése során? In M. Császár, Zs., Kuráth, G., Mayer, L., Farkas, Gy. Cs., & Pálfi, M. (szerk.), *A felsőoktatás területi dimenziói, avagy oktatásföldrajzi vizsgálatok a hazai és nemzetközi térben*. (pp. 18–24). Pécs, 2013. február 27. Pécsi Tudományegyetem Mandulavirágzás Tudományos Napok.

- Füzesi, Zs., & Tistyán, L. (2014). Külföldi diákok az egyetem és város életében. *Területfejlesztés és Innováció*, 8(1), 11–17.
- Hangyál, Zs., & Kasza, G. (2018). Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgatók helyzete, véleménye, elvárásai. Budapest: Tempus Közalapítvány
- Hetesi, E., & Kéri, A. (2019). Miért jönnek Magyarországra és mit várnak tőlünk a külföldi hallgatók? Magyarországon tanuló külföldi hallgatók motivációi és elvárásai. *Marketing és Menedzsment*, 52(1), 47–65.
- Kasza, G. (2014). A nemzetközi hallgatói mobilitás statisztikai megragadása. In Veroszta, Zs. (szerk.), *A mozgás tere - A magyar felsőoktatás és a nemzetközi mobilitási folyamatok, Campus Hungary tanulmánykötet.* (pp. 53-82). Budapest: Balassi Intézet
- Knight, J. (2011). Education Hubs: A Fad, a Brand, an Innovation? *Journal of Studies in International Education*, 15(3), 221–240.
- Kovács, I. V., & Tarrósy, I. (2015). A felsőoktatási nemzetköziesítése. Kézikönyv a felsőoktatási intézmények nemzetközi vezetői és koordinátorai számára. Budapest: Tempus Közalapítvány.
- L. Rédei, M. (2007). *Mozgásban a világ: a nemzetközi migráció földrajza.* Budapest: Eötvös Kiadó, 568 p.
- L. Rédei, M. (2009). *A tanulmány célú mozgás.* Budapest: Reg-Info Kiadó, 168 p.
- M. Császár, Zs., & Alpek, B. L. (2018). A nemzetközi hallgatók vidéki egyetemvárosokra gyakorolt gazdasági szerepe Magyarországon Pécs példáján. *Közép-Európai Közlemények*, 11(2), 30–41.
- M. Császár, Zs., & Wusching, Á. T. (2014). A Pécsi Tudományegyetem vonzáskörzetének változásai 2004 és 2013 között. *Modern Geográfia*, 9(4), 25–38.
- M. Császár, Zs., & Wusching, Á. T. (2016). A felsőoktatás nemzetköziesedésének hatása az egyetemvárosok fejlődésére egy pécsi esettanulmány tükrében. *Földrajzi Közlemények*, 140(3), 245–257.
- M. Császár, Zs., & Wusching, Á. T. (2018). Trends and Motivations Behind Foreign Students' Choice of University in Three Hungarian Provincial University Towns, In: Kovács, G. & Szabó, M. (szerk.), *3rd Central European Higher Education Cooperation (CEHEC) Conference Proceeding: Worry or Not - Higher Education in Central and Eastern Europe Current Trends and Scenarios for the Near Future.* (pp. 147–161). Budapest: BCE NFKK, 2017. április 24–25.
- M. Császár, Zs. et al. (2020). A befelé irányuló felsőoktatási mobilitás gazdasági hatásainak mérése. Budapest: Tempus Közalapítvány.
- M. Császár, Zs., Teperics, K., Wusching, Á. T., Györi, F., Alpek, L., Czimre, K., Sályi, A., & Koltai, A. (2019). The impact of the spending habits of international students on the economy of University cities - case study: Hungary. *Interdisciplinary management research / interdisziplinäre management forschung* 15, 562–585.
- Malota, E., & Mucsi, A. (2019). Sok(k) meglepetés Magyarországon: Kultúrsokk és országimázs magyar és külföldi hallgatók szemével. *Új jel-kép: Kommunikáció Közvélemény Média*, 2019/1, 53–62.
- Malota, E. (2016). Hallgatói véleményfelmérés 2016. Magyarország és a magyar felsőoktatás a külföldi hallgatók szerint. Budapest: Tempus Közalapítvány
- Mercado, S. (2020). International Student Mobility and the Impact of the Pandemic. <https://bized.aacsb.edu/articles/2020/june/covid-19-and-the-future-of-international-student-mobility>.
- Mucsi, A., Malota, E., & Török A. (2020). Kulturális sokk és pozitív szájreklám – a felsőoktatásban tanuló külföldi hallgatók körében. *Vezetéstudomány*, 51(2), 23–31.

- OECD (2020). Education at a Glance 2020: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/69096873-en>
- Rédei, M. (2007). A külföldi hallgatók jellemzői. *Modern Geográfia*, 2(4), 32–53
- Sheng-Ju, C. (2012). Shifting Patterns of Student Mobility in Asia. *Higher Education Policy*, 25(2), 207–224.
- Simai, M. (2018). A felsőoktatás jövője, az élethosszi tanulás és a globális kihívások. *Magyar Tudomány*, 179(1), 90–98.
- Takács, Z. (2013). *Felsőoktatási Határ/helyzetek*. Szabadka: Magyarságkutató Tudományos Társaság
- Tarrósy, I., & Vörös, Z. (2019). Kínai–magyar együttműködés a felsőoktatásban és a kutatásban: hetven év áttekintése a kétoldalú diplomáciai kapcsolatok fényében. In Goreczky, P. (szerk.), *Magyarország és Kína: 70 éves kapcsolat a változó világban*. (pp. 196–213). Budapest: KKI
- Teperics, K. (2017). *A Debreceni Egyetem területi kapcsolatai, gazdasági hatásai* (Habilitációs dolgozat). Debreceni Egyetem, Debrecen.
- Wilkins, S., Balakrishnan, M.S., & Huisman, J. (2012). Student Choice in Higher Education: Motivations for Choosing to Study at an International Branch Campus. *Journal of Studies in International Education*, 16(5), 413–433.

Adatforrások

- Külföldi hallgatók adatai: FIR-OSAP: 2019/20. őszi képzési időszak, 2019. október 15-ei állapot
- OECD (2020). Education at a Glance 2020: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/69096873-en>.
- OECD (2017). ICEF Monitor <https://monitor.icef.com/2017/09/oecd-charts-slowing-international-mobility-growth/>
- Oktatási Hivatal felsőoktatási statisztikák: https://www.oktatas.hu/felsooktatas/kozerdeku_adatok/felsooktatasi_adatok_kozzetetele/felsooktatasi_statisztikak/!DARI_FelsooktStat/oh.php?id=fir_int_stat
- Tempus Közalapítvány: Stipendium Hungaricum ösztöndíj rendszere és statisztikái: <https://tka.hu/palyazatok/2962/stipendium-hungaricum>

Ez a mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 nemzetközi licen-c-feltételeinek megfelelően felhasználható. (CC BY-NC-ND 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

This open access article may be used under the international license terms of Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

